

"Tarz-ı nazar ikidir, tedkik iki çeşittir. Biri gittikçe nûrun alâ nûr tenevvür eder. Diğeri de: Gittikçe şübehatta boğulur. Zihni olur zulmettar..." Devamıyla izah eder misiniz?

"Tarz-ı Nazar İkidir Biri Zulmettar, Diğeri Ziyadar"

"Tarz-ı nazar ikidir, tedkik iki çeşittir. Biri gittikçe nûrun alâ nûr tenevvür eder. Diğeri de: Gittikçe şübehatta boğulur. Zihni olur zulmettar."(1)

İki bakış açısı vardır, birisi karanlık diğeri aydınlık. **Aydınlık bakış açısı** kainata iman açısından bakmak anlamına geliyor ki, imanla kainata bakan adamın alemi nurla dolar ve her şey onun imanının güçlenmesine vesile olur.

Karanlık bakış açısı ise kainata küfür ve inkar noktasından bakmak anlamına geliyor kii bu tarzla kainata ve hadiselere bakan birisinin alemi karanlıklar ve şüphelerle doludur.

"Meselâ: Tatlı leziz bir su var. Onun da menbâı var, o menbadan ise, binler cedavili var. Şûbeleri çok yerlerde dolaşır, bazen ecza-i murdar,"

"Onunla da bulaşır. İşte eğer bir adam o menbâ'ı da gördü, onun suyunu tattı, tatlılığı anladı; bir his ile de bildi, şüabâta ittisal var."

"Sonra hangi cedvele, yahud hangi fer'a birdenbire rastgelse, en edna bir emare tatlılığına dair onu eder teslimkâr."

"Meğer kat'î delil ile aksini isbat ile o emareyi nakzeder. O vakit o da der: Başka madde karışmış şu zülal-ı hayattar."

"Bu tarz ile bir tedkik; imana kuvvet verir, kalbe verir inşirah, Hakka verir inkişaf. Kur'ân'a da yakışır bu nazar-ı revnakdar."

"Başka nazar hatardır. İkinci tarz-ı tedkik; o menba'dan aşağı Zihnen inmeğe bedel, tutar aşağıda gezer sersem gibi o davar."

"Tedkikinde zemini semaya tercih eder; bu adam hangi fer'a birden

bire rastgelse, acılığına dair bir emare-i şübhedar."

"Görürse, şübheye düşer. Tatlılığına hükmetmek kat'î delili ister, yâkinî bir bürhanı daim bu arzu var."

"Heyhat! Bürhan her yerde ucuz ile gelmez. Böyle her incecik bir fer'a, bir delile umumun semeresi, netice-i cesime, ona bindirmeğe talebkâr.

"Gitgide şüphe tezayüd eder, emniyetsizlik basar, vesvese de şek olur. İşte böyle bir nazar, cezası olur sakar, akılda da kusur var."

"Desatiri fakirdir, havsalası da dardır, ger eli yetişmezse bu ulvî hakikata döner der: Değil hak, red ile eder inkâr.

"Emsâl-i Kürdîye imiş: Bir vakit ayı gitmiş üzüm ağacının altına. Ağzı yetişmeyince demiş: 'Tuh!.. Bu ekşidir murdar.'"(2)

Çok kollara ayrılmış bir su kaynağının temiz olup olmadığını test etmenin birisi, yukarıdan aşağı diğeri ise aşağıdan yukarı olmak üzere iki yolu bulunuyor. Yukarıdan aşağı test etmek, her zaman daha sağlam daha kolay ve daha ikna edicidir. Aşağıdan yukarı test yolu ise, hem meşakkatli hem de şüphelerden ari değildir.

Çok kollara ayrılmış bir su kanalı düşünelim. Bu kanalın çıktığı kaynağa gidip suyun temiz ve lezzetli olduğunu gören birisi, suyun diğer kollarında akan sular konusunda **"Acaba bu sular acı ya da kirli mi?"** diye bir şüphe içine düşmez. Çünkü bu kollarda akan suyun kaynağı bir ve bu kaynağın suyunu ben test ettim der. Şayet kolların birisinde kirli ve acı bir suya rast gelse, bunun kaynaktan değil sonradan bu kola girdiğini bilir ve suyun kaynağından asla şüphe etmez.

Şayet suyun geldiği kaynağı görüp test etmemiş olsa idi, her bir su kolundan ayrıca şüphe duymak zorunda kalacaktı. Yani aşağıdan yukarı test yoluna gitse meşakkatli ve sağlam olmayan bir yola girecekti. Yani her bir su kolunu tetkik ve test etmek ve ondan sonra su hakkında genel bir kanaat edinmek zor ve meşakkatli bir yoldur.

Allah'ı Kur'an'ın ayetleri ile sağlam bir şekilde tanıdıktan ve iman ettikten sonra, kainata ve sayısız sebeplere bakmak insanın imanını ziyadeleştirir, daha da güçlenmesine vesile olur. Bu tarz bakış, su kaynağına yukarıdan aşağı bakmak anlamına geliyor.

Lakin Kur'an'a kulak tıkayıp kendi cüzi aklın ve tetkikin ile kainattan ve sebeplerden başlayarak Allah'a ulaşmaya çalışırsan, tıpkı su kaynağını aşağıdan yukarı doğru

tetkik eden adamın durumuna düşersin. Yani insan müstakil akılı ile kainat okyanusunda boğulur, kainatın üzerindeki yazıları okuyamaz. İnsan illa ki Kur'an'ın o eşsiz rehberliğine ve aydınlığına muhtaçtır.

Üstad Hazretleri Risale-i Nur'un çok yerlerinde **akıl** ile **vahyin** mukayesesini yapar ve aklın tek başına hakikate ulaşamayacağını kati deliller ile ispat eder. Akılı yıldız böceğine, vahyi ise güneşe benzetir. Şayet akıl kendine itimat edip vahiyden kendini soyutlar ise, yıldız böceği gibi karanlıklar içine gömülür, kendi azalarını bile göremez hale gelir. Bu hali ile güneşe meydan okuması ise gayet derecede trajikomik bir durumdur.

İnsan cüzi akılı ile Allah'ın sonsuz ilminden süzülüp gelen vahye meydan okuması ve akılı kendine mutlak rehber görmesi zahir ve fahiş bir yanıştır. Bunun en güzel delili felsefe aleminin hakikatleri bulmaktaki acziyet ve zafiyetidir. Felsefe aleminde her felsefi ekol diğer ekolleri tezyif ve tenkir içindedir.

Yani felsefenin metodu akılı esas alıp aşağıdan yukarı yani sebepler üzerinden hakikate gitmek üzere hareket eder, ama umduğunu bulamaz sebepler içinde boğulur gider.

Oysa vahiy yukarıdan aşağı, yani önce Allah'ı tahkiki bir şekilde ispat eder, sonra kainata ve sebeplere dalar. Bu da iman ve marifetin ziyadeleşmesi demektir.

Dipnotlar:

(1) bk. [Asar-ı Bediiyye, Lemeat.](#)

(2) bk. [age.](#)